

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ЗІНКЕВИЧ ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 657.005: 658.286(043.3)

**ОБЛІК І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УПРАВЛІННІ
РЕАЛЬНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Рівне – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті водного господарства та природокористування Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Лазаришина Інна Дмитрівна,
Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне),
завідувач кафедри обліку та аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Крупка Ярослав Дмитрович,
Тернопільський національний
економічний університет,
професор кафедри обліку у виробничій сфері

кандидат економічних наук
Самбурська Наталія Іванівна,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Захист дисертації відбудеться «26» листопада 2015 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.07 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, ауд. 103 (конференц-зала).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33002, м. Рівне, вул. Приходька, 75.

Автореферат розіслано «23» жовтня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

О.В. Павелко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проведення економічних реформ та забезпечення сталого розвитку економіки потребує значних капітальних інвестицій, які є основою розбудови підприємств, окремих видів економічної діяльності та країни в цілому. Інвестиційна діяльність набуває особливого значення для підприємств усіх галузей національної економіки, включаючи автомобільний транспорт, забезпечуючи їх конкурентоспроможність у тактичному і стратегічному вимірі.

Основні засоби є суттєвою складовою необоротних активів, вкладення капіталу в які є об'єктом більшості інвестиційних проектів. Обсяг капітальних інвестицій впродовж останніх років в Україні суттєво зріс: якщо у 2010 році було освоєно капітальних інвестицій на суму майже 152 млрд. грн., то у 2014 році – майже 197 млрд. грн., тобто на 45 млрд. грн. більше.

Основні засоби – матеріальна основа будь-якої підприємницької діяльності, що значною мірою визначає її результативність. Для ефективного управління основними засобами необхідне якісне інформаційне забезпечення через налагоджену науково обґрунтовану та практично використовувану систему організації і методики обліку та аналізу.

Методичні й організаційні засади обліку та аналізу основних засобів в цілому є дослідженими такими вітчизняними вченими, як: М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, І.В. Жиглей, А.Г. Загородній, З.В. Задорожний, С.Я. Зубілевич, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковальов, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, І.Д. Лазаришина, Є.В. Мних, В.К. Савчук, І.Б. Садовська, Н.І. Самбурська, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарабан та ін. Дослідження основних засобів представлені у працях зарубіжних дослідників, зокрема Г.А. Велша, Я.В. Соколова, Є.С. Хендріксена, А.Д. Шеремета, У.Ф. Шарпа та ін.

Водночас нині відсутні дослідження організаційно-методичних засад обліку і аналізу основних засобів автотранспортних підприємств. Також є недостатньо розробленими і потребують подальших наукових досліджень питання удосконалення обліку та аналізу основних засобів як об'єктів реального інвестування за системним підходом. Важливість розв'язання наведених проблемних питань обумовила актуальність та цільову спрямованість дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету водного господарства та природокористування, зокрема, науково-дослідних тем: «Вдосконалення обліку, аналізу, аудиту (контролю) економічних ресурсів суб'єктів господарювання та їх використання в умовах розвитку інформаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності України у світлі сталого економічного розвитку держав» (номер державної реєстрації 0112U008290, 2013-2015 рр.), де автором досліджено організацію та методику обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями; «Вдосконалення економічного механізму використання ресурсного потенціалу суб'єктами господарювання» (номер державної реєстрації 0112U001124, 2012-2015 рр.), в межах якої автором вдосконалено механізм прийняття управлінських рішень щодо інвестицій в основні засоби; «Механізм розвитку

соціально-економічної системи в контексті євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0112U002525, 2012-2017 рр.), де автором доведено необхідність інвестицій в основні засоби автотранспортних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями.

Для досягнення поставленої мети поставлено та вирішено такі завдання:

- поглибити теоретико-методичні засади обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями;
- уточнити економічний зміст поняття «основні засоби» як об'єкта реального інвестування;
- доповнити класифікаційні ознаки групування основних засобів як об'єктів реального інвестування для потреб обліку і аналізу;
- обґрунтувати та розробити рекомендації щодо удосконалення документування господарських операцій з основними засобами як об'єктами реального інвестування;
- розробити пропозиції з удосконалення порядку відображення операцій з основними засобами в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- внести пропозиції, спрямовані на вдосконалення методики аналізу основних засобів для потреб управління реальними інвестиціями за системним підходом;
- сформулювати рекомендації щодо змістовного наповнення етапів організації аналізу основних засобів у системі управління реальними інвестиціями.

Об'єкт дослідження – процеси обліку і аналізу основних засобів у взаємозв'язку з потребами управління реальними інвестиціями.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та організаційно-методичних засад обліку і аналізу основних засобів в системі управління реальними інвестиціями.

Методи дослідження. В основу наукових досліджень покладено системний підхід з використанням сукупності загальнонаукових та спеціальних методів пізнання.

Для реалізації поставлених у дисертаційній роботі завдань використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: індукції та дедукції, порівняння і теоретичного узагальнення (для розкриття сутності і змісту поняття «основні засоби»), причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний (для удосконалення класифікації основних засобів та методики їх аналітичного і синтетичного обліку як об'єктів реального інвестування), статистики (з метою обробки масивів статистичної інформації), аналізу, синтезу та спостереження (для дослідження стану обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо реальних інвестицій в основні засоби підприємств), моделювання та формалізації (для вдосконалення синтетичного обліку окремих видів господарських операцій з основними засобами), графічний (з метою відображення організаційних та методичних положень обліково-аналітичного забезпечення системи управління реальними інвестиціями в основні засоби).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями.

Найвагоміші теоретичні і практичні результати, які характеризують наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

удосконалено:

- сутнісне тлумачення поняття «основні засоби» за системним підходом шляхом виокремлення їх найвагоміших характерних рис як матеріальних активів – об'єктів реального інвестування, які зазнають зносу і забезпечують задоволення інтересів власників (інвесторів), очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік), що обумовлює напрями подальшого розвитку теоретичних та методичних засад обліку і аналізу основних засобів;

- класифікацію основних засобів як об'єктів реального інвестування шляхом виокремлення ознак «за відношенням до виду діяльності», «з метою формування інтегрованої звітності», «за джерелами інвестування», «за строками корисної експлуатації», а також доповнено види основних засобів за класифікаційною ознакою «функціональне призначення», що сприятиме формуванню більш якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями;

- порядок відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку операцій з основними засобами з урахуванням їх класифікації за рівнем деталізації субрахунків в умовах використання автоматизованої форми обліку, що забезпечує посилення інформативності даних аналітичного обліку основних засобів та сприяє оперативному прийняттю відповідних управлінських рішень;

- науково-методичні підходи до аналізу основних засобів у системі управління реальними інвестиціями в них в розрізі етапів їх життєвого циклу шляхом групування системи аналітичних показників за стадіями інвестування, що дасть змогу підвищити ефективність управлінських рішень щодо основних засобів;

набули подальшого розвитку:

- теоретико-методичні засади обліку та аналізу основних засобів у частині розробленої їх концептуальної моделі в системі управління ними; матриці функціонального взаємозв'язку напрямів аналізу основних засобів та підсистем управління; моделі життєвого циклу основних засобів як об'єктів інвестування за системним підходом, що обумовило уточнення завдань і поглиблення організаційно-методичних засад обліку й аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями;

- документальне забезпечення господарських операцій з основними засобами, зокрема, внесення доповнень до змісту форм первинного обліку стану та руху основних засобів (типових форм № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення основних засобів)», № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів», № ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів») та розроблення Групувальної відомості надходження і використання основних засобів за джерелами інвестування. У сукупності це дозволить підвищити ефективність та оперативність управління основними засобами в процесі інвестування;

– обґрунтування і змістовне наповнення етапів організації аналізу основних засобів у системі управління реальними інвестиціями з урахуванням мотивації інвестиційної поведінки підприємств, що дозволить підвищити якість аналітичного забезпечення управлінських рішень.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені в дисертаційній роботі пропозиції та одержані результати дозволяють удосконалити облік і аналіз основних засобів як об'єктів реальних інвестицій підприємств та підвищити ефективність управління ними. Підтвердженням практичної значимості одержаних результатів є використання рекомендацій в діяльності підприємств при обґрунтуванні управлінських рішень щодо реальних інвестицій в основні засоби (ТзОВ ГФ «Камаз-Транс-Сервіс», довідка № 1237 від 12.12.2014 р.); при проведенні аналізу основних засобів в системі управління реальними інвестиціями (ВАТ «Любарська Райагропромтехніка», довідка № 148 від 24.12.2014 р.).

Рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку надходження та вибуття основних засобів як об'єктів реального інвестування використано у ТзОВ «Тандем-Рівне» (довідка № 37 від 02.02.2015 р.); організаційні аспекти обліку основних засобів в автоматизованому середовищі впроваджено у ТзОВ «Рівнебудальянс» (довідка № 87-Б від 18.03.2015 р.); рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів як об'єктів реального інвестування за системним підходом – у ПП АФ «Веріф-Аудит» (довідка № 5 від 19.03.2015 р.); розробки, пов'язані з удосконаленням організаційно-медичного забезпечення бухгалтерського обліку основних засобів – в Управлінні транспорту і зв'язку виконавчого комітету Рівненської міської ради (довідка № 17-113 від 28.04.2015 р.).

Основні положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету водного господарства та природокористування при викладанні дисциплін «Фінансовий облік 1», «Облік інвестицій», «Аналіз господарської діяльності» (довідка № 001-608 від 31.03.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, що містяться у роботі, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційної роботи оприлюднено у виступах на таких науково-практичних конференціях:

– міжнародних: «Актуальні проблеми формування економічної системи України» (м. Львів, 2002 р.); «Бухгалтерський облік та господарський контроль: минуле, сучасне, майбутнє» (м. Житомир, 2002 р.); «Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі» (м. Львів, 2004 р.); «Розвиток наукових досліджень'2006» (м. Полтава, 2006 р.); «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, 2007 р.); «Учетно-аналитические инструменты развития инновационной экономики» (м. Астрахань, 2009 р.); «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації» (м. Одеса, 2009 р.); «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів» (м. Сімферополь, 2010 р.); XVIII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених «Наука і вища освіта»

(м. Запоріжжя, 2010 р.); «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці» (м. Ужгород, 2010 р.); «Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика» (м. Луцьк, 2010 р.); «Найновітніші наукові постиження – 2011» (м. Софія, 2011 р.); «Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління» (м. Львів, 2011 р.); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України» (м. Луцьк, 2011 р.); «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління» (м. Судак, 2011 р.); «Совершенствование учета, анализа и контроля как механизмов информационного обеспечения устойчивого развития экономики» (м. Новополюцьк, 2011 р.); «Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Мукачеве, 2013 р.); «Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання» (м. Макіївка, 2014 р.); «Бухгалтерский учет, анализ и аудит: современное состояние и перспективы развития» (м. Душанбе, 2014 р.); «Внедрение Международных стандартов аудита в Республике Таджикистан: проблемы и перспективы» (м. Душанбе, 2014 р.); «Шості економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2015 р.);

– всеукраїнських: «Підвищення ролі фінансових відносин у комплексному соціально-економічному розвитку регіону» (м. Дніпропетровськ, 2001 р.); «Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні» (м. Ірпінь, 2013 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в 33 наукових працях загальним обсягом 7,68 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,68 друк. арк., у тому числі: 1 монографія (0,78 друк. арк., з них 0,26 друк. арк. належать особисто автору), 8 статей у наукових фахових виданнях, в т.ч. 5 – одноосібних (2,8 друк. арк., з них 2,38 друк. арк. належать особисто автору), 1 стаття – у виданні, яке включено до міжнародних наукометричних баз даних (0,48 друк. арк.), 23 тез доповідей – у матеріалах науково-практичних конференцій (3,62 друк. арк., з них 3,56 друк. арк. належать особисто автору).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 264 сторінки друкованого тексту (140 сторінок – основного), що містить 23 таблиці та 23 рисунки, список використаних джерел, який налічує 241 найменування на 29 сторінках, та 12 додатків, розміщених на 82 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, основні завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями підприємств»** зосереджено увагу на аналізі наукових підходів до трактування сутності та класифікації основних засобів; обґрунтовано місце і роль обліку й аналізу основних засобів в системі управління підприємствами; здійснено оцінку стану і перспектив розвитку основних засобів автотранспортних підприємств.

Аналіз сучасних економічних теорій дозволив врахувати їх вплив на теоретико-методичні засади обліку і аналізу основних засобів. Встановлено, що найбільш вагомими рисами основних засобів як об'єктів обліку та аналізу є: належність до матеріальних активів, що перебувають у розпорядженні власника; забезпечення економічних вигод власників у результаті корисної експлуатації основних засобів; економічні вигоди від використання основних засобів, пов'язані із забезпеченням ефективного попиту з метою отримання прибутку; основні засоби є частиною основного капіталу; основні засоби – об'єкт реального інвестування; наявність та використання основних засобів забезпечує задоволення інтересів багатьох сторін; основні засоби виконують різні за характером функції; у процесі обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами слід враховувати такі ризики, як: втрати, знецінення, зниження ринкової вартості, неефективного використання.

Виокремлення найбільш вагомих сторін і характерних рис основних засобів за системним підходом сприяло уточненню їх визначення як об'єктів реального інвестування: основні засоби – це матеріальні активи – об'єкти реального інвестування, які зазнають зносу і забезпечують задоволення інтересів власників, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Таке тлумачення обумовило розробку моделі життєвого циклу інвестицій в основні засоби, що включає три етапи: етап планування інвестицій в основні засоби; етап реалізації інвестицій в основні засоби; етап завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби (рис. 1).

В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів вкладення капіталу в об'єкти основних засобів повинно супроводжуватися якісним обліково-аналітичним забезпеченням, що дозволить здійснити правильний вибір з-поміж альтернатив і зумовить реальне збільшення вигод власника (інвестора) у вигляді підвищення конкурентоздатності продукції, робіт, послуг, зростання частки на ринку, покращення якісних характеристик продукції та її асортименту. У дисертаційній роботі узагальнено форми уречевлення економічної вигоди щодо інвестицій в основні засоби у розрізі етапів життєвого циклу інвестицій в основні засоби.

Виокремлення сутнісних характеристик основних засобів дозволило уточнити їх класифікацію шляхом введення ознак «за відношенням до виду діяльності», «з метою формування інтегрованої звітності», «за строками корисної експлуатації», «за джерелами фінансування». Запропоновані доповнення до класифікаційного поділу основних засобів є необхідним інструментом удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління з позицій підвищення корисності інформації у частині її доречності, репрезентативності та системності для потреб власників (інвесторів).

Проведені дослідження обумовили формування концептуальної моделі місця обліку і аналізу основних засобів в системі управління ними. Облікова та аналітична інформація щодо основних засобів використовується для управління необоротними активами, інвестиціями (капіталом), грошовими потоками, витратами, прибутком, ринковою вартістю підприємства, інноваційним потенціалом, ризиками, антикризового управління, управління економічною безпекою та іншими сторонами та процесами фінансово-господарської діяльності підприємства.

Рис. 1. Модель життєвого циклу основних засобів як об'єктів інвестування за системним підходом

Отже, існує значне число запитів підсистем управління щодо облікової та аналітичної інформації щодо основних засобів, які потребують узагальнення та урахування в рамках методики та організації обліку й аналізу. Систематизація таких запитів дозволила сформулювати матрицю функціонального взаємозв'язку напрямів аналізу основних засобів та підсистем управління.

У рамках стратегії сталого розвитку інвестиції в транспорт є нагальною потребою, тому їх облік та ефективність використання є актуальними. У зв'язку з цим проведено аналіз динаміки вартості основних засобів та капітальних інвестицій в основні засоби України та Рівненської області за видами активів та джерелами фінансування, результати якого вказують на значну питому вагу основних засобів транспорту як складової секції «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» у загальній структурі основних засобів країни (61,56 %) та їх значний знос (96,7 %), а відповідно і необхідність здійснення інвестицій.

У дисертації оцінено динаміку основних показників використання реальних інвестицій в основні засоби України та Рівненської області, зокрема, у 2010-2014 рр. (табл. 1).

**Основні показники використання реальних інвестицій в основні засоби
України та Рівненської області у 2010-2014 рр.**

	Роки					Темп росту, % (2014 / 2010)
	2010	2011	2012	2013	2014	
Вантажооборот автомобільного транспорту, млн. т/км						
- України	38697,2	38438,9	39194,1	40487,2	37764,2	97,6
- Рівненської області	1284,6	1129,8	1079,6	1065,8	1073,4	83,6
Пасажирооборот автомобільного транспорту, млн. пас. км						
- України	52063,8	51396,2	50368,6	49091,7	42696,9	82
- Рівненської області	1175,6	1095,4	1204,7	1246,4	1221,1	103,9
Капітальні інвестиції в транспорт і зв'язок, млн. грн.						
- України	19322,4	25498,2	32413,0	18472,6	15498,2	80,2
- Рівненської області	136,7	257,6	113,6	61,6	40,0	29,3
Вантажооборот на 1 млн. грн. інвестицій в основні засоби, млн. т/км / млн. грн.						
- України	2,003	1,508	1,209	2,192	2,437	121,7
- Рівненської області	9,397	4,386	9,504	17,302	26,835	285,6
Пасажирооборот на 1 млн. грн. інвестицій в основні засоби, млн. пас. км / млн. грн.						
- України	2,694	2,016	1,554	2,658	2,755	102,3
- Рівненської області	8,6	4,252	10,605	20,526	30,528	355

Дані табл. 1 дають підстави констатувати про те, що вантажооборот та пасажирооборот на 1 млн. грн. інвестицій в основні засоби Рівненської області значно перевищує аналогічні показники по Україні. Це є свідченням значного завантаження основних засобів області та необхідності як збільшення їх існуючого обсягу, так і оновлення.

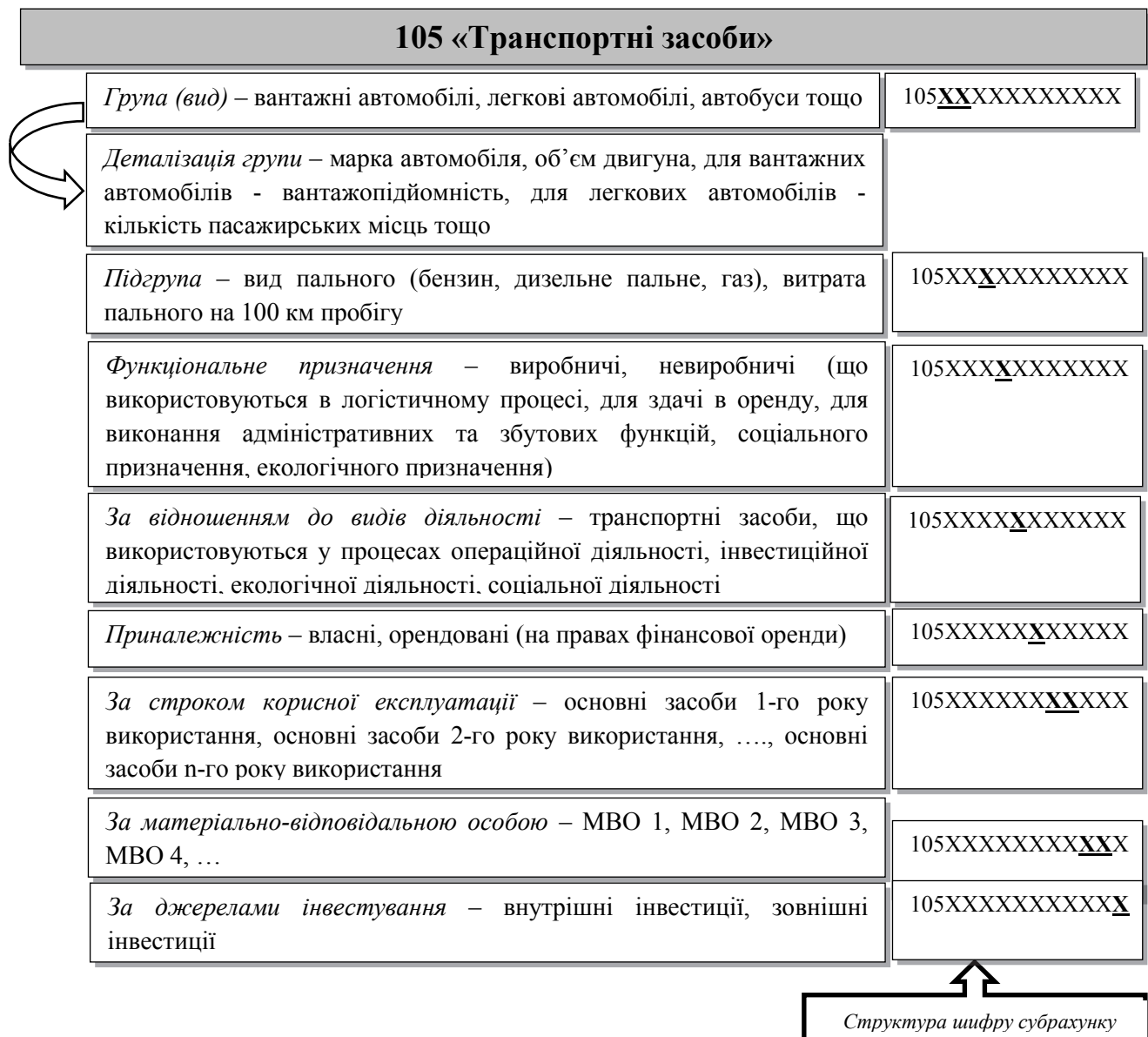
У другому розділі «Облік основних засобів як об'єктів реального інвестування підприємств» було визначено завдання обліку основних засобів, які згруповані з урахуванням етапів життєвого циклу інвестицій в основні засоби; обґрунтовано внесення змін до первинних документів з обліку надходження основних засобів; охарактеризовано методичні засади обліку основних засобів та запропоновано шляхи удосконалення їх аналітичного і синтетичного обліку.

Реалізація системного підходу обумовила посилення аналітичності, комплексності ведення обліку, формування більш достовірної інформації для внутрішніх та зовнішніх інвесторів. Дослідження теоретичних засад організації обліку та необхідність їх адаптації до умов фінансово-господарської діяльності автотранспортних підприємств обумовило ідентифікацію завдань обліку основних засобів в розрізі запропонованих в роботі етапів життєвого циклу основних засобів та формування облікових номенклатур первинного та поточного обліку основних засобів з урахуванням систематизованих за результатами дослідження показників.

Дослідження організаційно-методичних засад первинного обліку основних засобів дозволило виявити недоліки їх документування з позицій недостатнього відображення даних щодо терміну корисного використання, джерел інвестування, виду діяльності, зважаючи на що запропоновано доповнення і уточнення до типових форм первинних документів з обліку основних засобів, зокрема типових форм

№ ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів», № ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів».

З метою уточнення облікової інформації, що характеризує ефективність освоєння інвестицій, потребує вдосконалення методика аналітичного обліку основних засобів у розрізі об'єктів внутрішнього та зовнішнього інвестування. Запропоновано використовувати аналітичні рахунки, які враховують: групу (вид) основних засобів; підгрупу; функціональне призначення; відношення до видів діяльності; приналежність; строк корисного використання; матеріально-відповідальну особу; джерела інвестування відповідно до удосконаленої класифікації основних засобів. Це знайшло відображення у розробленій структурі шифру субрахунку 105 «Транспортні засоби» рахунку 10 «Основні засоби» автотранспортних підприємств за рівнем деталізації субрахунків в умовах використання автоматизованої форми обліку (рис. 2).

Рис. 2. Структура шифру субрахунку 105 «Транспортні засоби» за рівнем деталізації субрахунків в умовах використання автоматизованої форми обліку

Такий підхід є прийнятним для формування аналітичних рахунків до інших об'єктів обліку основних засобів автотранспортних підприємств.

Основні засоби надходять на підприємство різними шляхами, які можна умовно поділити дві частини: надходження, що пов'язане з витрачанням як грошових, так і матеріальних ресурсів підприємства; надходження, що не супроводжується витратами. У роботі запропоновано вести облік з урахуванням джерела здійснення інвестицій. Аналіз чинної Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій України № 291 від 30.11.1999 р. дозволив уточнити кореспонденцію рахунків щодо обліку основних засобів, капітальних інвестицій, інших необоротних активів з групуванням за етапами життєвого циклу реальних інвестицій в основні засоби.

Обґрунтовано, що на етапі завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби облік доцільно вести у розрізі передачі іншим фізичним та юридичним особам, списання (ліквідації) з урахуванням відповідності інтересам інвестора, зокрема отримання чи недоотримання економічної вигоди. Щодо основних засобів, які не беруть участі у господарській діяльності підприємств (перебувають в поліпшенні чи на консервації (крім земельних ділянок, будівель та споруд), запропоновано вести їх облік на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», зокрема на субрахунку 184 «Необоротні активи у поліпшенні та на консервації». З метою підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення правління основними засобами як об'єктами інвестування розроблено форму Групувальної відомості надходження та використання основних засобів за джерелами інвестування.

Сформовані пропозиції з удосконалення організації та методики первинного, аналітичного та синтетичного обліку основних засобів сприятимуть посиленню інформативності та оперативності прийняття відповідних управлінських рішень.

У третьому розділі **«Організація і методика аналізу основних засобів для потреб управління інвестиціями»** розкрито теоретико-методичні засади аналізу основних засобів в управлінні інвестиційною діяльністю підприємств за системним підходом, інформаційно-організаційні засади та методику аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями.

Найбільш типовими аналітичними завданнями, які виокремлюються більшістю авторів, є: аналіз складу, структури та динаміки основних засобів; аналіз технічного стану, темпів, форм і методів їх оновлення; аналіз екстенсивного та інтенсивного використання основних засобів та виявлення резервів поліпшення їх використання. Однак стратегічне управління у зв'язку з необхідністю урахування багатьох чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, потребує використання системного підходу та орієнтації на реалізацію довготермінових завдань і цілей інвестиційної діяльності. Тому логічно обумовленим є узгодження методики аналізу основних засобів з потребами інформаційного забезпечення управління реальним інвестуванням.

Проведення аналізу основних засобів відповідно до сукупності визначених завдань забезпечує реалізацію системного підходу до управління реальними інвестиціями. У розділі було запропоновано включити до переліку завдань аналізу

основних засобів такі, як: аналіз прибутковості реальних інвестицій в основні засоби; аналіз доходності і рентабельності основних засобів; аналіз частки основних засобів в ринковій вартості підприємства; аналіз співвідношення темпів росту основних засобів та ринкової вартості підприємства.

У системі управління реальними інвестиціями необхідно чітко ідентифікувати причинно-наслідкову і функціональну залежність та взаємоузгодженість визначених завдань аналізу і відповідних джерел облікових даних відповідно до інформаційних запитів інвесторів (власників та керівників автотранспортних підприємств). З цих міркувань запропоновано диференціювати аналітичне забезпечення управління основними засобами як об'єктами реального інвестування у розрізі етапів їх життєвого циклу.

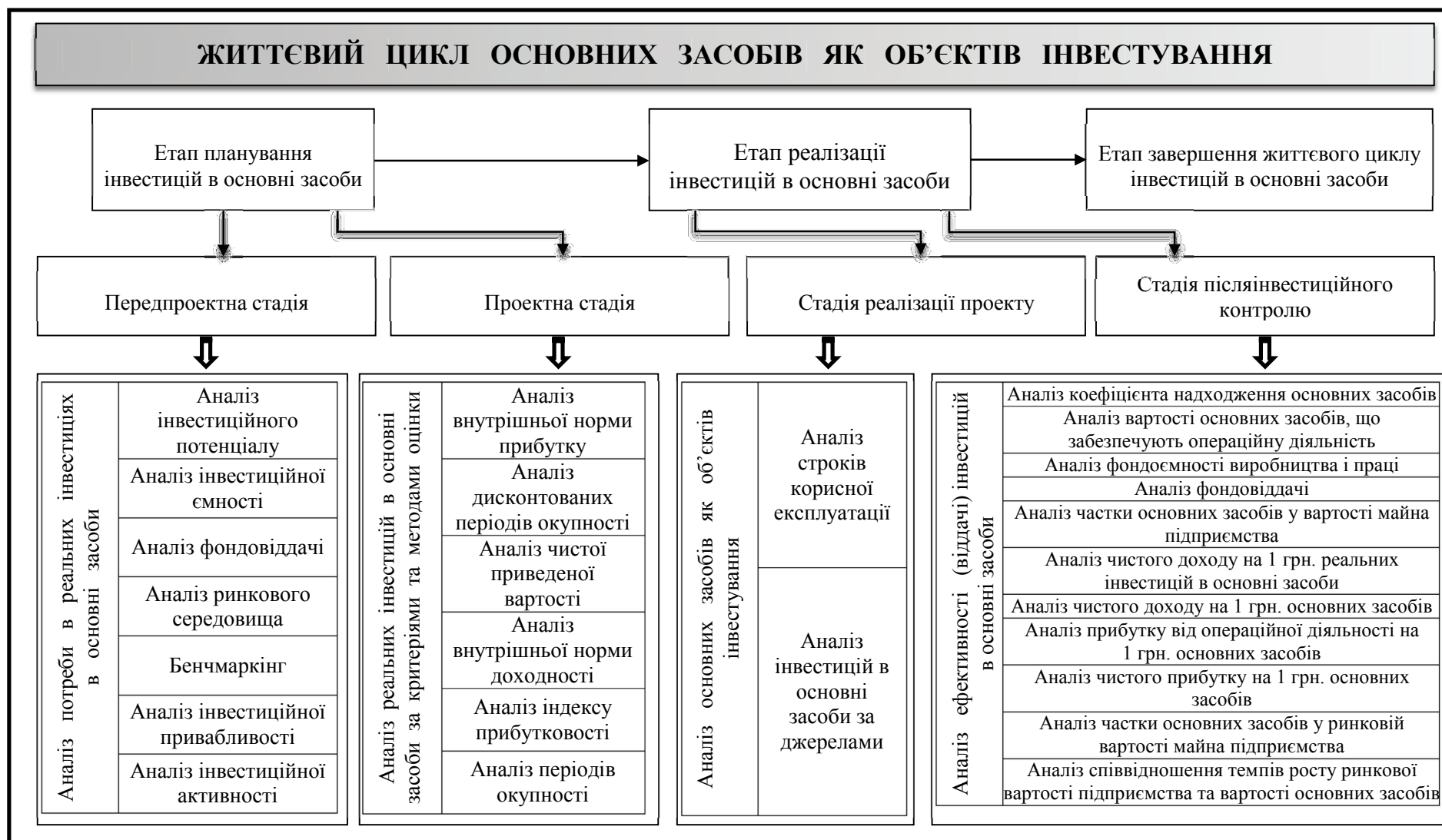
Для цього сформовано структурно-логічну схему методики аналізу основних засобів в системі управління реальними інвестиціями (рис. 3) та наведено алгоритм розрахунку показників, що використовуються на визначених етапах їх життєвого циклу в розрізі стадій: передпроектної, проектної, реалізації проекту та післяінвестиційного контролю. Методику розрахунку показників розглянуто на конкретних прикладах.

Проведений у роботі аналіз у співставності дає можливість зробити висновок, що зниження частки основних засобів у ринковій вартості підприємства з одночасним зменшенням значення коефіцієнта надходження основних засобів та зростанням фондівіддачі може бути підставою для інвесторів щодо прийняття рішення про оновлення складу основних засобів, що підвищить їх ефективність використання і, як наслідок, сприятиме зростанню величини прибутку та ринкової вартості підприємства, що є важливим в рамках реалізації стратегії розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

1. Для уточнення завдань та організаційно-методичного забезпечення обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями слід отримувати доречну обліково-аналітичну інформацію. З цією метою розроблено концептуальну модель місця обліку і аналізу основних засобів в системі управління ними, а також матрицю функціонального взаємозв'язку напрямків аналізу основних засобів та підсистем управління. Розробка моделі життєвого циклу основних засобів як об'єктів інвестування, що включає три етапи: етап планування інвестицій в основні засоби; етап реалізації інвестицій в основні засоби; етап завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби, дала змогу уточнити організаційно-методичні аспекти обліку і аналізу основних засобів на кожному із визначених етапів.

2. Аналіз еволюції понять «капітал» та «основні засоби», впливу сучасних економічних теорій на теоретично методичні засади обліку і аналізу основних засобів та виокремлення найбільш вагомих рис таких активів як об'єктів обліку та аналізу обумовили уточнення визначення їх як об'єктів реального інвестування: «основні засоби – це матеріальні активи – об'єкти реального інвестування, які зазнають зносу і забезпечують задоволення інтересів власників, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)».

Рис. 3. Структурно-логічна схема методики аналізу основних засобів в системі управління реальними інвестиціями

3. З метою удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами з позицій підвищення корисності інформації в частині її своєчасності, доречності, репрезентативності та системності для потреб власників (інвесторів) доцільно уточнити класифікацію основних засобів шляхом введення ознак «за відношенням до виду діяльності», «з метою формування інтегрованої звітності», «за джерелами фінансування», «за строками корисної експлуатації».

4. У зв'язку з відсутністю даних щодо терміну корисного використання, джерел інвестування, виду діяльності у чинних формах первинних документів запропоновано внести зміни до типових форм № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів», № ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів». Для посилення аналітичної складової обліку основних засобів у розрізі надходження, використання та вибуття за джерелами інвестування розроблено форму Групувальної відомості надходження та використання основних засобів за джерелами інвестування.

5. Проведений аналіз чинних нормативно-правових документів та методичних рекомендацій з обліку основних засобів дозволив деталізувати аналітичний облік основних засобів, який враховує: групу (вид) основних засобів; підгрупу; функціональне призначення; відношення до видів діяльності; приналежність; строк корисного використання; матеріально-відповідальних осіб, джерела інвестування відповідно до удосконаленої класифікації основних засобів з метою отримання інформації у розрізі об'єктів внутрішнього та зовнішнього інвестування. Автором уточнено кореспонденцію рахунків щодо обліку основних засобів, капітальних інвестицій, інших необоротних активів шляхом групування за етапами життєвого циклу.

6. Мотивацію інвестиційної поведінки підприємств можна посилити шляхом надання якісної аналітичної інформації. Для цього автором здійснено обґрунтування і змістовне наповнення методики аналізу основних засобів з урахуванням етапів життєвого циклу в системі управління реальними інвестиціями. Підвищення ефективності управлінських рішень щодо впровадження, реалізації та завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби можна досягти за рахунок удосконалення методичних підходів до їх аналізу за системним підходом. Цьому сприятиме розроблена структурно-логічна схема методики аналізу за етапами життєвого циклу, яка передбачає розрахунок аналітичних показників за стадіями інвестування.

7. Здійснено узагальнення видів мотивації інвестиційної поведінки підприємств. Встановлено, що ці види мотиваційної поведінки здійснюють прямий або опосередкований вплив на інформаційне та методичне забезпечення аналізу основних засобів як об'єктів реального інвестування, визначаючи пріоритетні напрямки дослідження. Відповідно уточнено завдання аналізу основних засобів; визначено етапи організації аналізу та його виконавців.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ Монографії

1. The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland: monograph / I. Lazaryshyna, H. Ronek, O. Zinkevych and oth.; under the general editorship of I. Lazaryshyna. – Rivne : National University of Water Management and Nature Resources Use, 2012. – P. 48-64. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано концептуальні засади організації та методики обліку основних засобів в Україні (0,78 д.а., особисто автора – 0,26 д.а.).*

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Зінкевич О.В. Проблеми відображення основних засобів у системі фінансового обліку / О.В. Зінкевич // Вісник Українського державного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць. Економіка. – Вип. 5 (18). – Рівне : УДУВГП, 2002. – С. 29-34 (0,35 д.а.).

3. Зінкевич О.В. Методичні аспекти обліку капітальних інвестицій як елемент вдосконалення інформаційного забезпечення аналітичних процедур аудиту / О.В. Зінкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Зб. наук. праць. Серія «Економіка». Част. 2. – Вип. 4 (28). – Економічні науки. – Рівне : НУВГП, 2004. – С. 59-64 (0,37 д.а.).

4. Зінкевич О.В. Характеристика груп основних засобів для цілей бухгалтерського обліку / О.В. Зінкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Зб. наук. праць. Серія «Економіка». – Вип. 3 (31). – Рівне : НУВГП, 2005. – С. 54-60 (0,42 д.а.).

5. Зінкевич О.В. Функціонально-вартісний аналіз облікової інформації щодо основних засобів / О.В. Зінкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Зб. наук. праць. Серія «Економіка». Част. 3. – Вип. 4 (36). – Рівне : НУВГП, 2006. – С. 150-157 (0,35 д.а.).

6. Зінкевич О.В. Життєвий цикл реальних інвестицій як об'єктів обліку: концептуальні засади / І.Д. Лазаришина, О.В. Зінкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Зб. наук. праць. Серія «Економіка». – Вип. 4 (36). – Рівне : НУВГП, 2006. – С. 83-88. *Особистий внесок здобувача: розроблено модель життєвого циклу основних засобів як об'єктів реального інвестування та ідентифіковано зміст етапів життєвого циклу за бухгалтерським підходом (0,31 д.а., особисто автора – 0,21 д.а.).*

7. Зінкевич О.В. Автоматизація аналізу ефективності основних засобів в сучасних умовах господарювання / А.П. Сиротинська, О.В. Зінкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Зб. наук. праць. Серія «Економіка». Част. 2. – Вип. 4 (44). – Рівне : НУВГП, 2008. – С. 430-437. *Особистий внесок здобувача: запропоновано удосконалення методичних аспектів аналізу ефективності використання основних засобів в умовах автоматизованої обробки інформації (0,43 д.а., особисто автора – 0,17 д.а.).*

8. Зінкевич О.В. До питання організації документування необоротних матеріальних активів / І.Д. Лазаришина, О.В. Зінкевич // Вісник Чернівецького

торговельно-економічного інституту. – Чернівці-Луцьк: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – Вип. II (42) – Ч.2. – Т.2. – Економічні науки. – С. 164-167. *Особистий внесок здобувача: удосконалено документальне відображення надходження та вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу* (0,23 д.а., особисто автора – 0,17 д.а.).

9. Зінкевич О.В. Удосконалення методичних аспектів обліку вибуття необоротних активів / О.В. Зінкевич // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол.: Башнянин Г.І., Апопій В.В., Вовчак О.Д. та ін.]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. – (Серія економічна). – С. 153-156 (0,34 д.а.).

Публікації у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

10. Зінкевич О.В. Ідентифікація сутнісних характеристик основних засобів: теоретико-методичні аспекти / О.В. Зінкевич // Бізнес Інформ. – 2013. – № 11. – С. 298-302 (0,48 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

11. Зінкевич О.В. Щодо відображення в обліку надходження основних засобів / О.В. Зінкевич // Підвищення ролі фінансових відносин у комплексному соціально-економічному розвитку регіону: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2001 р.). – Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Вип. 121. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – С. 76-80 (0,18 д.а.).

12. Зінкевич О.В. Основи побудови обліку стану та руху основних засобів / О.В. Зінкевич // Актуальні проблеми формування економічної системи України: матеріали Міжнар. наук. студент.-аспірант. конф. (16-17 трав. 2002 р.). – Львів, 2002. – С. 113-114 (0,07 д.а.).

13. Зінкевич О.В. Методологічні аспекти обліку руху основних засобів / О.В. Зінкевич // Бухгалтерський облік та господарський контроль: минуле, сучасне, майбутнє: збірник тез та текстів виступів на Міжнар. наук. конф. (16-17 трав. 2002 р.). – Житомир: ЖІТІ, 2002. – С. 42-45 (0,21 д.а.).

14. Зінкевич О.В. Дослідження окремих питань методики обліку вибуття основних засобів / О.В. Зінкевич // Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 трав. 2004 р.). – Львів: ПП «Компакт-ЛВ», 2004. – С. 129-132 (0,11 д.а.).

15. Зінкевич О.В. Реальні інвестиції в системі бухгалтерського обліку / О.В. Зінкевич // Розвиток наукових досліджень 2006: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (27-29 листоп. 2006 р.). – Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2006. – Т.9. – С. 92-92 (0,09 д.а.).

16. Зінкевич О.В. Методичні підходи щодо аналізу ефективності використання орендованих основних засобів / І.Д. Лазаришина, О.В. Зінкевич // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали IV-ї Міжнар. наук.-практ.

конф. (11-13 квіт. 2007 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2007. – С. 157-158. *Особистий внесок здобувача: визначено перелік показників, що характеризують ефективність використання орендованих основних засобів* (0,12 д.а., особисто автора – 0,06 д.а.).

17. Зінкевич О.В. Основные средства в системе финансов предприятия / О.В. Зінкевич // Учетно-аналитические инструменты развития инновационной экономики : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (16-17 апр. 2009 г.). – В 2 т. / Астрахан. гос. техн. ун-т. – Астрахань : Изд-во АГТУ, 2009. – С. 55-58 (0,24 д.а.).

18. Зінкевич О.В. Щодо відображення в обліку вибуття основних засобів / О.В. Зінкевич // Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (22-23 трав. 2009 р.). – Одеса : ОДЕУ, 2009. – С. 92-93 (0,18 д.а.).

19. Зінкевич О.В. Проблеми поточного обліку основних засобів / О.В. Зінкевич // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів: тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф. (16 квіт. 2010 р.). – Сімферополь : ДІАЙП, 2010. – С. 83-85 (0,15 д.а.).

20. Зінкевич О.В. Достовірність обліку основних засобів як запорука ефективного функціонування підприємств / О.В. Зінкевич // Наука і вища освіта : тези доповідей учасників XVIII Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (22-23 квіт. 2010 р.). : у 4 т. / Класичний приватний університет. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2010. – С. 232-233 (0,09 д.а.).

21. Зінкевич О.В. Удосконалення організації обліку та аналізу основних засобів: функціональний аспект / О.В. Зінкевич // Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (26-28 квіт. 2010 р.). / Ужгородський національний університет. – Ужгород : УжНУ, 2010. – С. 108-111 (0,18 д.а.).

22. Зінкевич О.В. Щодо поточного обліку виведених з експлуатації основних засобів / О.В. Зінкевич // Перспективи розвитку економіки України : теорія, методологія, практика : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (26-27 трав. 2010 р.). – Луцьк : Волин. Нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – С. 419-420 (0,14 д.а.).

23. Зінкевич О.В. Проблемы учета удерживаемых для продажи необоротных активов в Украине / О.В. Зінкевич // «Найновите научни постижения» : материалы за 7-а междунар. научна практична конференция, Том 5. Икономики. (17-25 берез. 2011 р.). – София: «Бял ГРАД-БГ» ОДД. – С. 63-65 (0,14 д.а.).

24. Зінкевич О.В. Проблеми відображення вибуття основних засобів в системі господарського обліку підприємства / О.В. Зінкевич // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 квіт. 2011 р.). – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – С. 184-187 (0,23 д.а.).

25. Зінкевич О.В. Проблеми організаційного забезпечення ведення обліку необоротних матеріальних активів / О.В. Зінкевич // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 трав. 2011 р.). – Луцьк : ВІЕМ, 2011. – С. 278-280 (0,14 д.а.).

26. Зінкевич О.В. Вивчення умов дотримання якісної характеристики доречності щодо обліку утримуваних для продажу необоротних активів / О.В. Зінкевич // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних

концепціях управління: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19-21 трав. 2011 р.). – Сімферополь, ВД «АРІАЛ», 2011. – С. 253-256 (0,15 д.а.).

27. Зинкевич О.В. Совершенствование методики учета реализации основных средств в Украине / О.В. Зинкевич // Совершенствование учета, анализа и контроля как механизмов информационного обеспечения устойчивого развития экономики: материалы междунар. науч.-практ. конф. (2-3 июн. 2011 г.): в 2-х ч. Ч.2. – Новополюк : ПГУ, 2011. – С. 90-93 (0,21 д.а.).

28. Зінкевич О.В. Нарахування амортизації основних засобів: проблеми документального підтвердження / О.В. Зінкевич // Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів та студентів (28 лют. 2013 р., м. Ірпінь,): в 2-х ч. / Державна податкова служба України. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – Ч.1. – С. 78-80 (0,12 д.а.).

29. Зінкевич О.В. Місце і роль обліку та аналізу основних засобів системі управління / О.В. Зінкевич // Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (28 лист. 2013 р.). – Мукачево : Мукачівський державний університет, 2013. – С. 21-22 (0,15 д.а.).

30. Зінкевич О.В. Сутнісна характеристика основних засобів з позицій сучасних економічних теорій / О.В. Зінкевич // Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (21-22 лют. 2014 р.). – Макіївка : МЕГІ. – 2014. – С. 22-24 (0,13 д.а.).

31. Зинкевич О.В. Учет и анализ основных средств в системе управления / О.В. Зинкевич // Бухгалтерский учет, анализ и аудит: современное состояние и перспективы развития: материалы Республ. науч.-практ. конф. (14-15 март. 2014 г.). – Душанбе : «Сохибкор», 2014. – С. 95-97 (0,22 д.а.).

32. Зинкевич О.В. Учетно-аналитические исследования экономической сущности основных средств как составляющей капитала / О.В. Зинкевич // Внедрение Международных стандартов аудита в Республике Таджикистан: проблемы и перспективы: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (29-31 мая 2014 г.). – Душанбе : Таджикский национальный университет, 2014. – С. 46-48 (0,23 д.а.).

33. Зінкевич О.В. Теоретичні підходи до тлумачення сутності основних засобів / О.В. Зінкевич // Шості економіко-правові дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (3 берез. 2015 р.). – Львів, 2015. – С. 19-21 (0,14 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Зінкевич О.В. Облік і аналіз основних засобів в управлінні реальними інвестиціями. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне, 2015.

Дисертацію присвячено узагальненню теоретичних засад та розробці методичних рекомендацій щодо обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями.

У дисертаційній роботі досліджено економічну сутність основних засобів як об'єктів обліку і аналізу в системі реального інвестування, визначено їх місце і роль в системі управління підприємствами. Обґрунтовано уточнення сутності поняття «основні засоби» та удосконалення класифікації основних засобів підприємств в розрізі додатково сформованих ознак з метою достовірного та ефективного обліково-аналітичного забезпечення в системі управління ними. Проведено аналіз стану та використання основних засобів України в цілому та автотранспортних підприємств зокрема.

Критично проаналізовано теоретико-методичні підходи щодо завдань та номенклатури основних засобів в управлінні реальними інвестиціями. Значну увагу приділено удосконаленню організації та методики первинного, аналітичного та синтетичного обліку основних засобів як об'єктів реального інвестування у межах виокремлених етапів життєвого циклу інвестицій в них.

Розроблено рекомендації щодо змістовного наповнення етапів організації аналізу основних засобів у системі управління реальними інвестиціями. Вдосконалено методичні засади аналізу основних засобів за етапами життєвого циклу інвестицій в них за системним підходом для потреб управління.

Ключові слова: основні засоби, реальні інвестиції, управління, організація, методика, облік, аналіз, життєвий цикл, системний підхід.

АННОТАЦИЯ

Зинкевич О.В. Учет и анализ основных средств в управлении реальными инвестициями. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно, 2015.

Диссертация посвящена обобщению теоретических основ и разработке методических рекомендаций по учету и анализу основных средств в управлении реальными инвестициями.

В диссертационной работе исследована экономическая сущность основных средств как объектов учета и анализа в системе реального инвестирования, определены их место и роль в системе управления предприятиями. Обосновано уточнение сущности понятия «основные средства» и усовершенствование классификации основных средств предприятий в разрезе дополнительно сформированных признаков с целью достоверного и эффективного учетно-аналитического обеспечения в системе управления ними.

Установлено, что наиболее значимыми сторонами и чертами основных средств как объектов учета и анализа являются: принадлежность к материальным активам, находящимся в распоряжении собственника; обеспечение экономических выгод собственников в результате полезного использования основных средств;

экономические выгоды от использования основных средств, связанные с обеспечением эффективного спроса с целью получения прибыли; основные средства являются частью основного капитала; основные средства являются объектом реального инвестирования; их наличие и использование обеспечивают удовлетворение интересов многих сторон; основные средства выполняют различные по характеру функции; в процессе учетно-аналитического обеспечения управления ними следует учитывать риски: потери, обесценивания, снижения рыночной стоимости, неэффективного использования.

Выделение наиболее значимых сторон и характерных особенностей основных средств позволило уточнить их определение как объектов реального инвестирования: основные средства – это материальные активы – объекты реального инвестирования, подверженные износу и обеспечивающие удовлетворение интересов собственников, ожидаемый срок полезного использования которых более одного года (или операционного цикла, если он больше года). Такое толкование обусловило разработку модели жизненного цикла основных средств как объектов инвестирования, включающей три этапа: этап планирования инвестиций в основные средства; этап реализации инвестиций в основные средства; этап завершения жизненного цикла инвестиций в основные средства. Выделение сущностных характеристик основных средств позволило уточнить их классификацию путем введения признаков «по отношению к виду деятельности», «с целью формирования интегрированной отчетности», «по срокам полезного использования», «по источникам финансирования».

Проанализировано состояние и использование основных средств Украины в целом и автотранспортных предприятий в частности. Критически проанализированы теоретико-методические подходы к задачам и номенклатуре основных средств в управлении реальными инвестициями. Значительное внимание уделено совершенствованию организации и методики первичного, аналитического и синтетического учета основных средств как объектов реального инвестирования в пределах выделенных этапов жизненного цикла инвестиций в них.

Исследование организационно-методических основ первичного учета основных средств позволило выявить недостатки их документирования с позиций недостаточного отражения срока полезного использования, источников инвестирования, вида деятельности. Предложены дополнения и уточнения в некоторые типовые формы первичных документов учета основных средств.

С целью уточнения учетной информации, характеризующей эффективность освоения инвестиций, нуждается в совершенствовании методика аналитического учета основных средств в разрезе объектов внутреннего и внешнего инвестирования. Предложено использовать аналитические счета, учитывающие: группу (вид) основных средств; подгруппу; функциональное назначение; отношение к видам деятельности; принадлежность; срок полезного использования; материально-ответственное лицо; источники инвестирования в соответствии с усовершенствованной классификацией основных средств. Для повышения эффективности учетно-аналитического обеспечения управления основными средствами как объектами инвестирования разработана форма Группировальной

ведомости поступления и использования основных средств по источникам инвестирования.

Разработаны рекомендации по содержательному наполнению этапов организации анализа основных средств в системе управления реальными инвестициями. Усовершенствованы методические основы анализа основных средств по этапам жизненного цикла инвестиций в них в соответствии с системным подходом для целей управления. Для этого сформирована структурно-логическая схема методики анализа основных средств в системе управления реальными инвестициями и приведен алгоритм расчета показателей, используемых на определенных этапах их жизненного цикла в разрезе стадий: предпроектной, проектной, реализации проекта и послеинвестиционного контроля.

Ключевые слова: основные средства, реальные инвестиции, управление, организация, методика, учет, анализ, жизненный цикл, системный подход.

ANNOTATION

Zinkevych O.V. Accounting and analysis of fixed assets in the real investments management. – Printed as manuscript.

The thesis for a scientific degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.09 – Accounting, Analysis and Audit (by economic activities). – National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne, 2015.

The dissertation is devoted to the theoretical principles generalization and methodological recommendations development on accounting and analysis of fixed assets in the real investments management.

In dissertation the economic substance of fixed assets as accounting and analysis objects in the real investment system was researched, their place and role in the enterprises management system was defined. There were substantiated the clarifying of the essence of "fixed assets" concept and improving of fixed assets classification in the context of additional formed features for the reliable and efficient accounting and analytical providing in the system of its management. An analysis of fixed assets condition and use in Ukraine as whole and motor transportation enterprises in particular was performed.

The theoretical and methodological approaches to the tasks and nomenclature of fixed assets in the real investments management were critically analyzed. Special attention was paid to the improvement of organization and methodic of primary, analytical and synthetic accounting of fixed assets as objects of real investment within the singled out stages of the life cycle of investments into them.

The recommendations on the pithy filling of the fixed assets analysis organization steps in the real investments system were elaborated. The methodological basis for the fixed assets analysis by the stages of the life cycle investment in them was improved by systematic approach for management needs.

Keywords: fixed assets, real investments, organization, methodic, accounting, analysis, life cycle, systematic approach.

Підписано до друку 21.10.2015 р. Формат 60х84 1/16.
Папір офсет. Гарнітура «Times». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. 54.

Друкарня видавництва «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97.